

Noget om Frederik II møntpolitik. I

Af Henry Hofmand Nielsen

Både Gustav Vasa og Christian III var enige om at undgå krig. Gustav Vasa havde rigeligt at gøre østpå med krigen mod Rusland, hvilket udviklede den svenske hær i en grad, som Danmark måske knap nok lagde mærke til; og Christian III havde heller ingen rimelig grund til en krig mod Sverige, idet han ikke ønskede at lægge Sverige ind under unionen.

I disse overvejelsernes tid døde de to nordiske konger eller de tre. Den 1. januar 1559 døde Christian III, og 25 dage senere døde Christian II på Kalundborg Slot, hvortil den tidligere konge var overført og havde her fået en større bevægelsesfrihed, end det havde været tilfældet på Sønderborg Slot; og et år senere døde Gustav Vasa.

Frederik II blev således konge den 1. januar 1559 og kronet den 20. august samme år.

Frederik II's håndfæstning var i det store og hele en gentagelse af faderens. Dog nævntes intet om valg af eventuel tronfølger. Rigsrådet skulle overtage magten ved kongens død, og det pålagdes kongen, at han skulle stå til rette for rigsrådet i tilfælde af klager mod hans styre.

Ved Gustav Vasas død i 1560 blev hans søn Erik den Fjortende konge i Sverige.

Frederik II begyndte sin regering med sammen med hertugen af Gottorp at få et 60 år gammelt regnskab gjort op. Hans fars onkel kong Hans 1481 - 1513 var blevet slået i Ditmarsken år 1500, men nu erobrede Frederik II landet sammen med den Gottorpske hertug, og miraklet nemlig for ditmarskerne fra 1500 gentog sig ikke, idet erobringen gik let.

Tre år senere kom det til krig mellem Frederik II og Erik den Fjortende af Sverige. Den nordiske Syvårskrig 1563 - 1570 blev ført af Danmark, Lübeck og Polen mod Sverige, blandt andet om herredømmet over Livland, de nuværende Randstater, Estland, Letland og Litauen, for derved at forhindre Rusland i muligheden for at få landets vestgrænse trængt helt frem til Østersøen.

Det var efter tidens forhold meget store styrker af lejetropper, den danske regering havde samlet. Da fjendtlighederne begyndte i august 1563, var styrken på næsten 25.000 mand. Det ville være økonomisk umuligt at holde sådan en hær i felten gennem længere tid, og meningen var da også et hurtigt og direkte

Medlemsblad for:
**Numismatisk Forening
for Nord- og Sydslesvig**

Redaktion/ Kommission:

Jens Madsen
Jørgensby 14
6310 Broager

jensmadsen@moneta.dk

Tlf.: 74 44 95 63

Gengivelse af artikler kun
efter indhentet tilladelse
og med kildeangivelse.

Formand:

Henning Kjær
Kærmindevej 17
6400 Sønderborg.
Tlf.:74 43 34 82
Fakjaer@mail.tele.dk

Brevbud:

Ved brevbud betales 3% i
salær og evt. porto.

Faste brevbud skal være
fremme dagen før auktionen.

Modtages af
H. C. Deelee
Genner Bygade 29
6230 Røde Kro
Telefon 74 66 49 50
hansdeele@bbsyd.dk

Oplag: ca. 130 stk.

Foreningens vedtægter kan
altid rekvireres hos
formanden.

www.nfns.dk

Tryk: Langenberg
Sønderborg

fremstød mod Stockholm. Samtidig skulle flåden sammen med Lübeck og Polen afskære Sverige fra forsyninger til søs.

Ingen af delene lykkedes. Den Svenske flåde var for stærk til, at udsultningen kunne gennemføres, og den danske spærring af Øresund måtte opgives efter nederlandske og engelske protester.

Til lands var hærens forsyning og finansiering en umulig opgave. Først i krigens senere fase, da så mange lejetropper var afskediget, at hæren var reduceret til noget nær en fjerdedel af den oprindelige størrelse, lykkedes det nogenlunde at løse forsyningsproblemet.

Troppernes opsætsighed, når forsyninger og sold udeblev, og befolkningens modstand mod skatter, madleverancer til hær og flåde, konfiskationer og plyndringer, var konstante problemer. Kirkerne skulle aflevere deres sølvsager, og regeringen lod præge underlødige mønter. Fra alle landets prædikestole måtte der oplæses et brev med kongens trussel om dødsstraf, hvis man nægtede at modtage underlødigt krigsmønt som betaling for varer. For at understrege truslen om denne dødsstraf blev der rundt omkring i landet rejst galger, og de mange idømte bøder skulle alene betales i "rund" mønt, hvilket vil sige fuldgod lodig sølv- eller guldmønt.

Krigen førtes dog mest som gensidige hærgninger af grænseprovinserne og kampe om grænsefæstninger. Den danske general Daniel Rantzau vandt en del sejre, og til søs var den dansk-lübske flåde også overlegen under Herluf Trolles kommando, men efter flådens forlis i 1566 beherskede den svenske flåde Østersøen.

Medlemssalg nr. 459
tirsdag den 10. oktober 2017

Nr	Me dl		Kons	Opr. Pris	
		Sedler			
1	38	DK Gråsten 1 mark Si. 32A	0	45	
2	38	DK Haderslev 10 pf. 1917 Si. 37A	1+	85	
3	38	DK Højer 25 pf. Si. 56B	0	20	
4	38	DK Højer 50 pf. Si. 57C	0	20	
5	38	DK Sottrup 1 mark Si. 84A	0	55	
6	38	DK Tønder 1 mark uden kontrol nr. Si. 107	0	85	
7	38	D 5 forskellige sedler	0	25	
8	38	D 5 forskellige sedler	0	25	
9	38	D 5 forskellige sedler	0	25	
10	86	DK. 1 kroneseddel 1921 2D Si. 117	1	10	
11	86	DK. 5 kroneseddel C3606D 1960 Si. 129	1-1+	20	
12	86	DK. 10 kroneseddel 39N Si. 105	1	20	
13	86	DK. 5+10 øresedler Den danske Brigade	1	30	
14	86	DK. 100 mark Sønderborg Si. 91	1-1+	65	
15	109	Østrig 10 forsk notgeld	Lot	10	
16	109	Østrig 10 forsk notgeld	Lot	10	
17	109	Østrig 10 forsk notgeld	Lot	10	
18	109	D 7 fork notgeld	Lot	h.b.	
19	109	Rusland 5 sedler	Lot	h.b.	
20	109	Polen 100 zloty, Jugoslavien 2 sedler, Croatien 10 kuna 2001	Lot	h.b.	
21	109	Frankrig 5 franc 1928, 100 franc 1939	Lot	h.b.	
22	109	Grækenland 50 drachme 1978, 100 drachme 1978	Lot	h.b.	
23	109	USA 3 \$Bull's head bank 1814? Kopi, 1000 \$ 1840 Kopi	Lot	h.b.	
24	109	USA 1 \$ 1977, Canada 1 \$ 1973	1+	10	
25	109	Syd Amerika 4 forsk sedler	Lot	h.b.	
26	109	Estland 10 penni uå 1919 KM40, Estland 10, 20 rubel 192	Lot	h.b.	
27	109	Maldivern 10 rufiaa 1983, Ceylon 2 rupees 1974, kina ?1953	Lot	h.b.	
28	109	Sverige 5 kr 1960, 10 kr 1990	Lot	h.b.	
29	109	Island 100 kr 1981 Si56	1+	5	
30	109	DK 6 forsk nødsedler	Lot	h.b.	
31	109	DK Gråsten 50 pf Si31	0	15	
32	109	DK Gråsten 1 mark Si32B	0	20	

33	109	DK Gråsten 2 mark Si3333A	01	20	
34	109	DK Avnbøl 1 mark Si11	0	25	
35	109	DK Kristianfelt 50 pf Si62	0	5	
36	109	DK Haderslev 10 pf Si43	0	5	
37	109	DK Haderslev 50 pf Si44	0	15	
38	109	DK Sønderborg 10 pf 3 underskrift Si92A	1-	5	
39	109	DK Sønderborg 10 pf 3 underskrift Si92A	1-	5	
40	109	DK Sønderborg 10 pf 3 underskrift Si92B	1-	5	
41	109	DK Sønderborg 10 pf 3 underskrift Si92B	1-	5	
42	109	DK Sønderborg 10 pf Si94C, 50 pf Si97	1, 0	15	
43	109	DK Sønderborg 10 pf Si94A, Si94C	1, 0	15	
44	109	DK Sønderborg 50 pf S96A	1	10	
45	109	DK Sønderborg 50 pf S96A	01	30	
46	109	DK Sønderborg 50 pf S96B	1	5	
47	109	DK Sønderborg 50 pf S96B	1	5	
48	109	DK Sønderborg 50 pf S96B	1	5	
49	109	DK Sønderborg 50 pf S96B	0	15	
50	109	DK Sex kroner seddel	1-	h.b.	
51	109	DK 1 kr 1918L, 1921V, 1921 2F Si117	Lot	h.b.	
52	109	DK 5 kr 1939E, 1940F Si102	lot	h.b.	
53	109	Guernsey 1 pound Pick 52, Jersey 1 pound 1989?	1, 1	h.b.	
54	109	Møntalbum med 45 sedler (mest tyske) plus ekstra plastsider	Lot	h.b.	
		Mønter			
55	38	Afrika 5 stk primitiv betalingsmiddel (Cowry musling)	Pæne	20	
56	38	D 25 pfennig Deutsches Reich 1911A	1+	20	
57	38	D 50 rentenpfennig 1924J	1+	25	
58	38	DK 5 øre 1904	1-1+	95	
59	38	DK 10 øre 1955	01-0	25	
60	38	DK 1 skilling 2.2-H37B 1764	1-1+	125	
61	38	DK 6 skilling 12.1-H 20 1813	1+	125	
62	38	DK ½ R.B.S. 4.1-H 11 A 1842 vs	1+	60	
63	38	DK 1 R.B.S. 2-H 12 A 1852	1+	125	
64	38	DK 1 skilling 2-H 6 1867	01	50	
65	38	1 medalje Titanic	Proof	25	
66	86	DK. Mejeritegn Rødkild 1 liter sødmælk	1+	125	
67	86	DK. Mejeritegn Bevtoft ¼ liter fløde Sømod 6469	1+	60	

68	86	D 10 Euro Eupopawoche 3-11 mai 1997	0	75	
69	86	D Hamburgischemünze Eroffnung 1982	Proof	25	
70	86	D Deutsche Welthungerhilfe Bonn 1985	0	25	
71	86	D Otto Von Bismarck 100 års jub. 1871-1971	0	25	
72	86	DK. Tivoli medaljen Bjørn Wiinblad 1981	0	40	
73	86	DK. Medalje P.V. Glob 70 årsdagen 1981	0	40	
74	86	DK. Medalje H.C. Ørsted Nordisk møde 1920	0	50	
75	86	DK. Medalje Margrethe og Henrik 1967	0	60	
76	182	DWI Privat mønt Si50 Rdo D. Senior 5 cent	1++	400	
77	182	DWI Privat mønt Si61 A. Vance & Co 1 cent	1+	250	
78	182	DWI 1 cent 1859 Si15	1(+)	100	
79	182	DWI 1 cent 1905 Si19	1+	80	
80	182	DWI 1 franc 1905 Si29	1(+)	250	
81	182	DK 1 øre 1910	0	90	
82	182	DK 1 øre 1907, 1909, 1912	Lot	25	
83	182	DK 2 øre 1907, 1909, 1912	Lot	35	
84	182	DK 25 øre 1911	1(+)	40	
85	182	DK 2 kr 1906 jub	0	225	
86	79	Hamburg Carolus VI 24 schilling 1727 lod.spor	1	20	
87	7	DK 1 kr 1875, 2 kr 1930 jub, 2 kr 1937 jub	Lot	40	
88	7	DK 10 kr 1972 jub	0	30	
89	7	DK 10 kr 1972 jub	0	30	
90	7	DK 2 kr 1924, 1926, 1936, 1938, 1954	1	100	
91	7	DK ½ kr 1924, 1 kr 1947 Si4	1	15	
92	7	DK 25 øre 1874, 1874 lod spor, 1905	Lot	h.b.	
93	7	DK 1 øre 1910 2 øre 1907, 1932 10 øre 1907 25 øre 1911	Lot	h.b.	
94	7	DK ½ sk 1857 1 sk 1771 (hullet), 1856 4 sk 184?, 1854	Lot	h.b.	
95	7	DK 10 øre 1899, 1903	Lot	h.b.	
96	7	DK 10 øre 1911	1+	100	
97	7	Sverige 9 mønter	Lot	h.b.	
98	7	Sverige 25 øre 1890 1/16 rigsdaler specie 1835?, 1848	Lot	h.b.	
99	7	D 11 mønter (incl ½ silber groschen 1867b)	Lot	h.b.	

100	7	3 mønter fra asien, Hong kong 50 cent 1951	Lot	h.b.	
101	7	DK pose med ca. 150 g mønter (incl 25 øre 1900 kv 1)	Lot	25	
102	7	DK 10 kr 1972 jub	0	30	
103	7	DK 10 kr 1972 jub	0	30	
104	7	D pose ca 19 kobber pf mønter 1910-1930'erne	lot	h.b.	
		Sedler			
105		USA 5 dollar serie 1950A, 10 dollar Serie 1934C, 10 dollar serie 1963A	Lot	h.b.	
106		Saudi Arabien 3 x 1 riyal, 1 x 5 riyal, 3 x 10 riyal	lot	h.b.	
107		Rumænien 2 x 3 lei, 3 x 10 lei Tjekkoslaviet 1x 3 korun, 7 x 5 korun	Lot	h.b.	
108		Tyrkiet 2,5 lirasi, 50 lirasi	Lot	h.b.	
109		Vietnam 50 dong, Indien 6 x 10 rupees Pakistan 1 rupee 1972	Lot	h.b.	
110		Sovjet 3 rubel Uganda 2 x 100 shilling Tunis 2 x 5 dinar	lot	h.b.	
111		Tunis 10 x 5 dinar	lot	h.b.	
112		Italien 3 x 5 lire 1944 Spanie 2 x 25 pesetas 1946	Lot	h.b.	
113		D Ebersberg 5, 10 pf 15.12.16 Geising 10 mark, 20 mark 15.11.18	01	40	
114		D Zelle 10 pf 01.03.19 Bielschowitz 25 pf 31.12.17 Eichstätt 10 pf 20.01.17	0	30	
115		D Langenschalbach 50 pf uå Schwabmünchen 50 pf 01.03.17 Zweibrücken 25, 50 pf 20.02.17	0	40	
116		D Orten 25 pf 15.06.19 Osterhofen 50 pf 25.01.17 Schwabach 15.12.18	0	30	
117		D Konstadt 7 pf 10.04.18 10 pf 22.07.20 25 pf 15.03.19 25 pf 22.07.20 2 sedler uden pålydende uå	0	60	
118		D Culm 10 pf 09.08.18 Deggendorf 10 pf 30.01.17	0	20	
119		D Rawitsch 50 pf uå Königshütte ½	1-	10	

		mark 31.03.20			
120		D Oberdorla ½ mark uå Neustadt 1 pf uå	0, 1+	20	
121		D Leobschütz 10 pf 01.01.18	1+	10	
122		D Bayerische Notenbank 100 mark 01.01.22	1+	10	
123		D Berlin 500 mark 11.10.22 påtrykt Ein million	1-	10	
124		D Pfullendorf 500 tausend mark 17.08.23	1-	10	
125		D Dresden 100 million mark 26.09.23 limrester	0	10	

Med udenlandsk mægling nåede man frem til freden i Stettin i slutningen af 1570. Begge lande afstod fra territoriale krav, men Elfsborg, som Danmark havde erobret i begyndelsen af krigen, skulle tilbagegives til Sverige, der til gengæld skulle yde en erstatning på 150.000 daler.

Det, som bragte Sverige til at acceptere freden i en situation, hvor Danmark var ved at forbløde under kostbare lejetropper, var et nyt russisk fremstød mod Livland, Randstaterne. Danmark kom ud af krigen uden landafståelser, og freden ændrede således ikke grænserne.

Under Den Nordiske Syvårskrig 1563 - 70 udmøntedes der især i årene 1563 - 66 store mængder 2 skillinge, hvis udmøntningsformel ikke kendes. Denne mønt blev også præget som klipping, idet der var så stort hastværk med at skaffe midler til krigens førelse, at man ikke tog sig tid til at præge alle 2 skillinge (Hede nr. 16).

Den senere slagte klipping blev blandt andet slået af indsmeltede klippinge af de første udmøntninger, som kongen lånte af borgerne i 1564, i alt ca. 70.000 mark, mod løfte om tilbagebetaling i rund mønt.

At klippingmønten efterhånden forringedes, ses deraf, at en rund mark til slut regnedes for 3 mark klipping

I perioden 9. juni 1563 til 23. september 1564 udmøntedes ca. 3 millioner mark udelukkende i klippinge.

Artiklen afsluttes i næste nr.

Hammerslagspris ved medlemssalg og auktion den 11. april 2017

Nr.	Pris	Nr.	Pris	Nr.	Pris	Nr.	Pris	Nr.	Pris	Nr.	Pris
1	112	22	46	43	15	64	55	85	75	106	30
2		23	14	44		65		86	25	107	20
3	150	24	14	45		66		87	26	108	75
4		25	50	46		67		88		109	25
5	28	26	22	47		68		89		110	15
6	66	27		48	24	69	40	90		111	30
7	74	28	16	49	45	70	35	91		112	105
8		29		50		71	54	92	50	113	5
9		30		51	175	72	110	93	35	114	180
10		31		52	25	73	1120	94		115	
11		32	18	53	70	74	250	95	105	116	
12	25	33		54	10	75		96		117	990
13	25	34		55	10	76		97		118	990
14	25	35		56	10	77	46	98	5	119	1860
15	12	36		57	14	78	115	99	5	120	1920
16	10	37		58	20	79		100		121	
17		38		59	20	80	125	101		122	
18	58	39		60	25	81		102	20	123	40
19	24	40		61		82		103		124	600
20		41		62		83		104	20	125	300
21	40	42	10	63		84		105	16	©	

Numismatisk Forening afholder medlemsmøde med auktion **tirsdag den 10. oktober 2017 kl. 19.30** i Nygadehuset, Aabenraa.

Da foreningens beholdning af kommission mønter er ved at være solgt, vil vi gerne opfordre medlemmerne til at indlevere mønter til salg.